

Britannian sosiaaliturvauudistus

EVA LENNON

Britannian sosiaaliturvajärjestelmä on kokemassa suurinta uudistustaan 60 vuoteen. David Cameronin oikeistokeskustahallituksen tavoitteena on yksinkertaistaa järjestelmää, panna rajoja sosiaaliturvalle ja pitää huolta siitä, että työnteko kannattaa.

Britannian sosiaaliturvajärjestelmä syntyi vuonna 1942 laaditusta ns. Beveridgen raportista. Raportin pääperiaatteena oli, että kaikki työkykyiset tekevät työtä. Ne, jotka tarvitsevat apua päästäkseen töihin, saavat sitä. Työnteon oli aina oltava kannattavampaa kuin sosiaaliturvalla eläminen. Ja kun ihmiset ovat työssä, on kaikkien – myös työantajan – etujen mukaista, että työntekijä siellä pysyy.

Beveridgen raportin maailmassa ei ollut sosiaalipummeja eikä muita järjestelmän huijareita. Mutta me emme elä ihannemaailmassa. Sosiaaliturvajärjestelmä on myös käynyt yhä monimutkaisemmaksi lukuisine erilaisine tukineen: yhä harvempi saa selvää nykyisestä avustusten viidakosta. Uusliberaalin talousjärjestyksen luomat jatkuvat taloustaantumukset ja globalisaation pahimmat puolet ovat luoneet perheitä, joiden työttömyys jatkuu aina kolmanteen ja kohtaan neljättä sukupolveen asti.

Ensimmäinen avustuksen

saajia työhön patistava ohjelma ns. Restart luotiin 1980-luvulla Margaret Thatcherin konservatiivisen hallituksen aikana. Vuonna 1997 remmiin astuneen työväenpuolueen Sosiaaliturvasta työhön -ohjelma oli laajamittaisempi. Työhön hästistely oli aktiivisempaa, koska silloin palattiin lähes täystyöllisyyteen.

Ihmisiä saatiin pois myös työkyvyttömyysavustuksilta, jonne monen työttömän oli sallittu aikaisempina vuosina paeta työttömyyttä tilastojen kaunistamiseksi. Jossain määrin saatiin töihin myös kouluikäisten lasten yksinhuoltajaitejä, jotka Britanniassa jäivät sosiaaliavustusten varassa eläviksi kotiäideiksi useammin kuin Pohjoismaissa tai Ranskassa. Juuri näistä perheistä sikiää Britanniassa usein tuo monen sukupolven työttömyys.

* * *

Silloisen valtiovarainministerin Gordon Brownin laatima sosiaaliturvajärjestelmä suosi työsäkävien pienituloisten perheitä takaamalla niille tietyn tulotason, jota työttömien perheet eivät saaneet. David Cameronin koalitiohallituksen työ- ja eläkeministerin Ian Duncan Smithin suuri sosiaaliturvauudistus pyrkii etenemään pitemmälle työhön patistelun tiellä. Se saakin periaatteessa paitsi tietenkin Cameronin hallituksen osa-

puolten konservatiivien ja liberaalidemokraattien myös oppositio eli työväenpuolueen tuen. Mutta oppositio näkee uudistuksen tulevan väärään aikaan, sillä työttömyys on hallituksen toteuttamien suurten julkisen sektorin leikkausten takia lisääntymässä, ja ihmisiä on vaikea ajaa työhön, jos työtä ei ole.

Duncan Smithin uudistuksessa Britannian lukuisat eri avustusmuodot, kuten perustoimeentulotuki, köyhien työsäkävien perheiden tuki, työttömyysavustus, asuntotuki ja monet pikkutuet yhdistetään yhdeksi ja samaksi avustusmuodoksi. Sille pannaan myös katto. Ruokakunta voi saada uutta sosiaaliavustusta enää korkeintaan 26 000 puntaa vuodessa (0,85 puntaa on yksi euro). Se on muutaman tuhatta puntaa enemmän kuin brittityöntekijän keskitulo.

Duncan Smithin helmikuussa julkaistun lakiehdotuksen mukaan pariskunta tai perhe voi saada sosiaaliavustuksena korkeintaan 500 puntaa ja yksinäinen avunsaaja 350 puntaa viikossa. Työkyvyttömät ovat asia erikseen, mutta heidän työkyvyttömyytensä joutuu tarkempaan syyniin. Kouluikäisten lasten yksinhuoltajaitejä ei enää kohdella silkkihansikkain, vaan heidät painostetaan töihin. Asumistuen on mahdollista uuden yhdistetyn sosiaaliavustuk-

sen piiriin. Mutta sille asetetaan varmuuden vuoksi myös oma katto. Vastaisuudessa asuntotu-kea maksetaan korkeintaan 250 punttaa viikossa kaksiosista ja 400 punttaa viikossa viiden huoneen huoneistosta.

Kun asuntolainojen saanti nykyään on kiven takana, vuokrat varsinkin Lontoossa ovat nousseet huimasti. Kaupunkisuunnittelijoita huolestuttaa se, että asuntotuen uudet rajat häätävät köyhemmät asukkaat pois keskustasta ja varakkaasta Länsi-Lontoosta. Tähän asti eri yhteiskuntaluokat on yritetty saada asumaan enemmän rinnakkain samoilla alueilla. Nyt suunnittelijat pelkäävät, että Lontooseen syntyy samantaisia parempiosaiten ja köyhien gettoja kuin Pariisissa. Alle 35-vuotiaille ei vastaisuudessa asuntotuella makseta omaa asuntoa, he joutuvat elämään kolhooseissa muiden kanssa.

Ehkä tärkein uudistus pyrki takaamaan, että työnteko aina kannattaa enemmän kuin sosiaaliavustuksella eläminen. Aikaisemmin avunsaaja menetti avustuksensa aloittaessaan työntöön. Silloin kannatti siirtyä sosiaaliturvasta vain kokopäivätyöhön tai osa-aikatyöhön. Nyt pyritään vähäisinkin työ tekemään kannattavaksi siten, että avunsaaja ei menetä sen takia siirtymävaiheessa sosiaaliavustustaan ainakaan kokonaan.

Duncan Smithin sosiaaliturvauudistuksesta hyötyy enemmän avunsaajia kuin siitä häviää. Uudistus ei siksi juuri säästä rahaa. Pelkästään avustusrjärjestelmän yksinkertaistuminen lisää avustusten anomista. Säästöä tulee vain avun määräl-

le ja asumistuelle asetetusta kato-
tosta. Yleinen mielipide suosii
uudistusta ainakin mielipide-
tutkimusten mukaan. Työn ras-
kaan raatajat eivät voi niellä si-
tä, että monet avunsaajat saa-
vat heidän verorahoillaan jo-
pa britin keskipalkkaa suurem-
man avustuksen. Myös hallituk-
sen aikomus lopettaa lapsilisät yli
45 000 punttaa vuodessa ansait-
sevilta on monen äänestäjän mie-
lestä järkevää nykytilanteessa.

* * *

Akateemisessa maailmassa hy-
väksytään sosiaaliturvauudis-
tus yleensä oikeasuuntaisena,
mutta siinä nähdään useita su-
denkuoppia ja heikkoja kohtia.
London School of Economicsin
taloustieteen apulaisprofessori
Tim Leunigin mielestä ei voi
vaatia, että yhteiskunta maksai
ihmisille asunnon Lontoon
parhaissa kaupunginosissa, joi-
hin tavallisella keskipalkkaisel-
la työntekijälläkään ei ole asiaa.
Valtio maksaa nyt asumistuke-
na kokonaista 20 miljardia pun-
taa, ja se nousee 25 miljardiin,
jos mitään ei tehdä, hän toteaa.

Sosiaaliavustuksen kattoa
Leunig pitää sen sijaan epäoi-
keudenmukaisena eritoten suu-
rille lapsiperheille, jotka kärsi-
vät uudistuksesta eniten, var-
sinkin jos ne asuvat yksityisis-
sä vuokra-asunnoissa. Hän to-
distaa, että sosiaaliavustuksel-
la elävän työttömän tulot eivät
alkuunkaan vedä vertoja keski-
palkkaisen britin tuloille, vaikka
monet niin kuvittelevat.

Jos keskituloinen britti asuu
partnerinsa ja neljän lapsensa
kanssa Lontoon reunamilla si-
jaitsevassa esikaupungissa eli
Ulko-Lontoossa, hän saa viik-

kopalkkansa lisäksi noin 490
punttaa viikossa lapsilisinä ja
lapsivähennyksinä veroissa se-
kä muina avustuksina. Hänen
tulonsa ovat silloin noin 870
punttaa viikossa. Jos hän nykyi-
sin menettää työpaikkansa, hän
saa työttömyysavustuksena ja
lapsilisinä, lapsivähennyksenä
veroissa, asuntotukena ja kun-
nallisveron vähennyksenä kaik-
kiaan noin 715 punttaa viikos-
sa. Tulon menetys on siis noin
155 punttaa viikossa. Mutta uu-
dessa järjestelmässä hän menet-
tää noin 215 punttaa viikossa,
jos hän menettää työpaikkansa,
Leunig laskee.

Yksityisessä vuokra-asunnos-
sa asuvan nelilapsisen perheen
on Leunigin laskujen mukaan
lähes mahdotonta tulla toi-
meen uudella 500 punnan sosi-
aaliavustuksella viikossa. Ulko-
Lontoon vaatimattomimmissa-
kin osissa saa viiden huoneen
huoneistosta pulittraa vähintään
320 punnan verran vuokraa vii-
kossa. Kun perhe on maksanut
asunnon vuokran, sähkö-, kaa-
su- ja vesilaskut ja osan kunnal-
lisveroa, sille jää elämiseen 119
punttaa viikossa eli kolme pun-
taa päivässä henkeä kohti. Ei
tuolla voi kukaan elää Lontoos-
sa eikä paljon muuallakaan Bri-
tanniassa, hän arvioi.

Pahinta on, että tällaisille
perheille ei ole turvaverkkoa.
Jos et kykene sosiaaliavustuk-
sella maksamaan vuokraasi ja
menetät asuntosi, sinusta tu-
lee "tahallisesti koditon" – ku-
ten sinut leimataan tahallises-
ti työttömäksi, jos kieltäydyt
työstä. Kaupunkien tai kunti-
en on autettava kodittomia per-
heitä, mutta ei "tahallisesti ko-
dittomia".